

EGRESSY BÉNI SZOBRA SZEPSIBEN

MIHÁLYI MOLNÁR LÁSZLÓ

Leginkább a Szózat megzenesítőjeként tartják őt számon, hiszen a *Himnusz* mellett minden jeles ünnepségen ez csendül még fel, ha ad magára valamit is az a magyar közösség. Pedig jelentősége jóval több ennél.

Családja régi *Borsod* megyei református papi dinasztiából ered, de valószínűleg az abaúji *Egresből* származhattak, amikor *II. Ferdinándtól* a *Galambos* név mellé megkapják az *Egresi, ill. Egressy* nevet is a nemesi rang velejárójaként 1639-ben. Apai nagyapja és dédapja is ismert református lelkész volt, amint apja (*Pál*, szül. 1770-ben) is erre a pályára lépett. Apai nagybátyja (*Samu*) viszont zenekedvelő ember volt, aki zeneszerzéssel is foglalkozott. Ő zenésítette meg *Arany János* két versét is: *Sírva jön a magyar nóta világra, Leesett a Rigó lovam patkója. Egressy Pál* (az apa) *Sárospatakon, Bécsben és Jénában* is tanult, *Miskolcon* tanított, de jeles énekes és szónok is volt. Jól játszott néhány hangszeren (zongora, hegedű, fuvola), tehát a családi légkört áthatotta a dal. *Pál Jánosiban* és *Putnokon* is lelkészkedett, ahol a helyi prédikátor által nevelt árva leányt (*Juhász Juliana*) veszi feleségül. Itt születik első fiuk (*Pál*), majd *Lászlófalván* 1808-ban *Gábor*, később *Sajókazincen* (mely ma *Kazincbarcika*) 1814. április 21-én *Béni*. Innen rövidesen átkerültek *Sajókápolnára*, ahol a kis *Béni* gyermekkorra nagy részét töltötte. *Béni* nemsokára a miskolci ref. iskola diákja lett, ahol akkoriban még latinul tanultak, majd *Sárospatakon* folytatta felsőbb tanulmányait. Szülei papi talárban szerették volna látni legszívesebben, de ő a bátyja nyomdokain haladva színész akart lenni. Már *Miskolcon* csodálhatta az akkoriban ott játszó *Déryné*t és *Laborfalvi Rózát* (későbbi *Jókainé*). *Sárospatakon* kiváló tanuló, főleg a zene és a magyar irodalom terén. Ekkor tanult *Patakon* a nála éppen három héttel „öregebb” *Erdélyi János* is. Ám 1831-ben a család megromlott anyagi helyzete miatt tanítani megy. Először *Mezőcsát*on próbálkozik, majd innen 1833. január 23-án *Kassa felé indul* (ahol bátyja színész volt, és éppen a *Bánk bán* első bemutatójára készültek), és a közeli *Szepsiben* talál tanítói állást. Legfeljebb egy évet lakhatott itt, mert 1834 elején már a kassai társulatnál sűgő, színlapokat ír és a kórusban énekel. 1834. április 23-án jelent meg először a neve a színlapon. Röviddel ezután a kassai színészek anyagi csőd miatt székérre ülnek, és *Kolozsvár, Nagyvárad, Buda* felé veszik útjukat. Olyan nevek szerepelnek ekkor a társulatban, mint *Déryné, Egressy, Latabár Endre, Udvarhelyi, Szentpétery, Megyeri* stb. *Kassán* pedig a német színészek veszik át a helyüket, amiről később *Petőfi* elég zafosan ír úti leveleiben kassai tartózkodása idejéről.

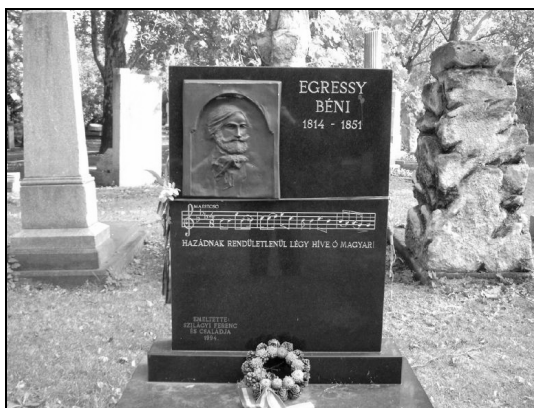
A *Budai Várszínházban* alig 21 évesen már 15 szerepben játszik, főleg zenés, énekes darabokban foglalkoztatják. A karigazgató *Erkel Ferenc*, a dalok szövegírója pedig *Egressy*. 1835. szeptember 28-án ott találjuk őt is azon színészek között, akik *Pesten* a *Grassalkovich* telken elkezdik egy színház építését. Közben főszerepeket is kap, mint

Figaro alakítása, és 1936 végére túl van a 100. szerepén. A Pesti Magyar Színház (a későbbi Nemzeti) 1837. augusztus 22-én nyílt meg Vörösmarty Árpád ébredése c. darabjával.

Az új színház teret nyit szerzőnek, színésznek egyaránt, míg a közönség magyarságát is tanúsítja jelenlétével. Béni fordít, kóristákat tanít be, cigányokból zenekart hoz létre, 146 versmegzenésítését ismerjük (például *Petőfitől* is), és Erkel számára megírja a *Hunyadi László* és a *Bánk bán* szövegkönyvét (librettóját). 1843-ban a *Szózat* megzenésítésére kiírt pályázatot nyerte meg. Gyenge tüdeje miatt az énekes főszerepekről le kell mondania. A szabadságharc alatt csak 1848 szeptemberéig játszik, és jelentkezik a honvédek közé. A kápolnai csatában megsebesült, ezután kerül *Komáromba*, ahol *Klapka György* zenekari igazgatóvá nevezi ki. Itt írja a híres *Klapka-indulót* (*Föl, föl, vitézek a csatára...*). Mint komáromi katona, a fegyverletétel után nem kap büntetést, és már 1850 elején újra játszik. Tizenöt szerepben közel százötven estén lép közönség elé ebben az évben, de megromlott egészsége már nem bírja ezt az iramot, és 1851. július 17-én az örök menyeyi társulathoz távozik. Összesen mintegy kétezerszer szerepelt és 324 szerepet alakított.

Síremlékén ez volt olvasható: „AKI SZERETTEI EMLÉKÉBEN ÉL, AZ NEM HAL MEG, CSAK TÁVOL VAN. A HALOTT AZ, AKIT ELFELEJTENEK.” (Első síremléke elpusztult, de *Szilágyi Ferenc és családja* 1994-ben újat emeltetett számára a budapesti *Kerepesi temetőben*.)

Ezért volt természetes a szépsiek számára, hogy amikor a falusi színjátszók országos fesztiváljának rendezését a *Csemadok Területi Választmánya* átvette, akkor *Boda Ferenc* javaslatára felvették *Egressy Béni* nevét, bár a városka csak egy epizód volt az életében. Amikor pedig *Szepső* elnyerte a város történelmi magjának felújítására kért támogatást, akkor *Egressy* szobrának felállítására is pályázatot írtak ki. Ezt végül *Ferenc György* nagykaposi alkotó faraghatta ki a helyi mészkőbányából származó márványba. (A szobor színes fényképe a borítón látható, *Mihályi Molnár László* felvétele.)

Egressy Béni síremléke a budapesti Kerepesi temetőben.